

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності 8.07072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси
(назва магістерської програми)

на тему: **«Бюджетна система та її вплив на розвиток національної економіки»**

Виконавець:

Студентка _____ ЦЗФН _____ факультету

Кувіла Олександра Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н.
(науковий ступінь, вчене звання)

Васютинська Людмила Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Бюджетна система є найважливішим економічним регулятором, оскільки через її ланки перерозподіляється частина національного доходу. Тому від її збалансованості та стійкості залежить макроекономічна стабільність. Задля збереження цієї стабільності та сприяння подальшому економічному зростанню держава має застосовувати відповідний бюджетний інструментарій, причому у такий спосіб, щоб вигоди, які одержує суспільство від використання бюджетних коштів перевищували витрати щодо їх формування. Лише за таких умов можна вважати бюджетну систему ефективною, а бюджетний механізм дієвим.

Виходячи з парадигми сталого розвитку національної економіки та з огляду на роль держави у цьому процесі великого значення набуває проблематика щодо визначення сучасних домінант, стратегічних засад та перспективних напрямів реформування бюджетної системи відповідно до європейських та світових стандартів.

Мета сучасного реформування бюджетної системи полягає у тому, щоб бюджетний інструментарій став дієвим важелем впливу на розвиток національної економіки. Тому проведення дослідження деструктивних та конструктивних чинників, які обумовлюють розвиток бюджетної системи та визначають ступінь впливу бюджетного інструментарію на макроекономічні процеси окреслює актуальність роботи.

Мета дослідження. Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад функціонування бюджетної системи та розробка пропозицій щодо перспектив її розвитку в контексті економічних трансформацій.

Завдання дослідження:

- розкрити соціально-економічну сутність бюджетного процесу;
- з'ясувати організаційні засади бюджетного процесу;
- обґрунтувати механізм управління бюджетним процесом;
- визначити проблеми організації бюджетного планування та дослідити практику його реалізації у бюджетному процесі;
- дослідити процес виконання бюджету як процесу формування і використання бюджетних коштів ;
- проаналізувати тенденції розвитку державного фінансового контролю в бюджетному процесі;
- дослідити зарубіжний досвід вдосконалення бюджетного процесу та адаптувати його до українських реалій;
- розробити науково-практичні рекомендації щодо бюджетних прогнозів на середньострокову перспективу.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес функціонування бюджетної системи.

Предмет дослідження. Предмет дослідження – сукупність економічних відносин з приводу перерозподілу частини ВВП через бюджетну систему.

Методи дослідження. Для вивчення теоретичних засад бюджетної системи використовувалися історичний, діалектичний та логічний методи наукового пізнання. Для діагностики стану бюджетної системи метод динамічних порівнянь, графічного зображення кількісних величин, метод економіко-математичного моделювання при здійсненні факторного аналізу.

Інформаційна база. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти з питань функціонування місцевих бюджетів, наукові публікації та монографічні видання вітчизняних авторів, матеріали науково-практичних конференцій, звіти та аналітичні матеріали Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (105 найменувань). Обсяг основного змісту роботи складає 88 сторінок, містить 12 рисунків, 8 таблиць та додатки. Список використаних джерел налічує 105 найменувань та розміщується на 10 сторінках.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано тези: Кувіла О.А. Бюджет як інструмент регулювання національної економіки: проблеми та перспективи / О.А. Кувіла // Студентська науково-практична конференція фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету: «Світ фінансів: сучасні виклики», 1-2 листопада 2018 року.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади функціонування бюджетної системи»**

розглянуто: історичні передумови становлення та розвитку бюджетної системи; бюджет як інструмент регулювання національної економіки; Організаційні основи побудови бюджетної системи.

У другому розділі **«Діагностика стану бюджетної системи України»** проаналізовано: організацію бюджетного планування та практику його реалізації у бюджетному процесі; виконання бюджету як процесу формування і використання бюджетних коштів; тенденції розвитку державного фінансового контролю в бюджетному процесі.

У третьому розділі **«Перспективи розвитку бюджетної системи в контексті економічних трансформацій»**

запропоновано:

- розробити методичне забезпечення щодо оцінювання бюджетних ризиків з метою попередження негативних наслідків впливу зовнішніх факторів та внутрішніх дисбалансів;

- переглянути норми перерозподілу податкових доходів між рівнями бюджетної системи, зокрема, замість 10% податку на прибуток підприємств, що зараховується до обласного бюджету, спрямувати встановити норму податку на доходи фізичних осіб, що надходить до обласного бюджету на рівні 25%, а податок на прибуток підприємств спрямувати до державного бюджету;

- упорядкувати надання податкових пільг з огляду на необхідність їхнього надання тим галузям економіки, що впроваджують новітні технології або є інвестиційно привабливими;

- розробити правовий механізм щодо застосування інструментарію адресною соціальної допомоги, щоб перейти від пільгового до адресного фінансування, що надасть можливість посилити контроль за використанням бюджетних коштів;

- розробити механізм спільного фінансування місцевими бюджетами інноваційно-інвестиційних програм/проектів з метою оптимізації фінансових потоків між бюджетами;

- розробити систему науковообґрунтованих стандартів для кожного виду бюджетних послуг з метою чіткого розмежування делегованих і власних повноважень органів місцевої влади, що надасть можливість здійснювати контроль за ефективним використанням бюджетних ресурсів та підвищити якість публічних послуг.

ВИСНОВКИ

1) Розвиток бюджетної системи має свої історичні особливості, які знайшли своє відображення на кожному етапі її еволюції. Бюджет як історична категорія має свої родові якості та спадкоємність. Саме ці аспекти дозволяють сформулювати певні періоди розвитку бюджетної системи.

2) У сучасних умовах бюджетна система є головним інструментом державного впливу на динаміку суспільного відтворення та стимулювання економічного зростання. Реалізація функцій бюджету як інструменту формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, регулювання міжгалузевих, регіональних та соціальних пропорцій здійснюється через механізм бюджетного регулювання шляхом застосування такого інструментарію, як трансферти, позики, кредити, проектне фінансування та ін.

3) Бюджетна система має свої особливості, які залежать від бюджетного устрою держави та адміністративно-територіального ділення. Вона функціонує як єдиний організм з метою забезпечення суспільства необхідними благами, які не можуть надаватися ринком у силу своєї специфічності. Рух бюджетних коштів в середині бюджетної системи формує відповідні фінансові потоки. Щільність зв'язку між ланками бюджетної системи обумовлює її стійкість. Проте зовнішні шоки послаблюють стійкість і збалансованість бюджетної системи.

4) Аналіз доходів бюджетної системи надав можливість дійти висновку, що основними бюджетоутворюючими джерелами є такі податки як, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств. Загалом основні бюджетоутворюючі

податки зведеного бюджету за своєю питомою вагою не мають значних коливань. Зважаючи на значну частину податкових надходжень у доходах бюджету України, їхня роль в забезпеченні перерозподільчих процесів є суттєвою і в найближчій перспективі особливо не знижуватиметься. Тому важливим завданням є пошук шляхів удосконалення механізму мобілізації цих надходжень, ефективного використання його складових у процесі наповнення бюджетів.

5) Аналіз системи видатків бюджету показав, що динаміка видатків бюджету має тенденцію до зростання. Проблеми розподілу і використання бюджетного фонду виникають у зв'язку із впливом зовнішніх чинників, які обумовлені наслідками економічної і політичної кризи, а також застосуванням ручного методу управління. Аналіз видаткової частини бюджету дозволив діти висновку про низьку еластичність видатків, найбільша питома вага яких приходить на фінансування соціально-культурної сфери. Основними проблемами функціонування системи видатків бюджету є:

- недовиконання за всіма статтям видатків бюджету за всіма рівнями бюджетної системи, що є наслідком ручного управління бюджетними ресурсами.

- соціальна спрямованість бюджетних видатків, що не дає можливість здійснювати державну підтримку програм розвитку інноваційних технологій, впровадження сприятливих умов для залучення іноземного капіталу.

6) Дослідження механізму бюджетного регулювання надало можливість з'ясувати, що через фінансове вирівнювання дохідної спроможності територій, створюються необхідні вихідні умови для досягнення збалансованості всіх ланок бюджетної системи. Тому на часі є питання децентралізації фінансів і зміцнення матеріально-фінансової бази місцевого самоврядування для забезпечення саморозвитку, що здійснюється шляхом ефективного використання місцевих ресурсів і власних можливостей. Проведений регресійний аналіз показав, що на 1 гривну приросту доходів місцевих бюджетів (з трансфертами) капітальні інвестиції прирощуються на 0,63 грн. Отже, інвестиційний чинник місцевих бюджетів є незначним. У цьому контексті скасування норми щодо формування бюджету розвитку за рахунок перерахування до його доходів суми єдиного податку є досить незрозумілою. По суті бюджети розвитку лишилися суттєвої підтримки стосовно джерел формування їхніх доходів.

7) З огляду на зарубіжний досвід більш переконливі аргументи знаходяться на стороні підвищення ефективності бюджетної системи. Крім того, заслуговує на увагу досвід країн щодо запровадження системи управління бюджетними ресурсами, яка формується з огляду на визначені результати. В контексті аналізу ситуації в Україні важливо відмітити такий напрямок реформи, як збалансування бюджетної системи через впорядкування бюджетних повноважень між державною та місцевими органами влади. Висновок з уроків, щодо удосконалення дії та підвищення ефективності міжбюджетних відносин в Україні, відповідно до принципів демократії та

субсидіарності, передбачає розширення прав і повноважень місцевих органів самоврядування при зміцненні їх фінансової бази та збереженні централізованих механізмів макроекономічного регулювання.

8) З метою підвищення ефективності функціонування бюджетної системи, а також її збалансованості необхідно:

- розробити методичне забезпечення щодо оцінювання бюджетних ризиків з метою попередження негативних наслідків впливу зовнішніх факторів та внутрішніх дисбалансів;

- переглянути норми перерозподілу податкових доходів між рівнями бюджетної системи, зокрема, замість 10% податку на прибуток підприємств, що зараховується до обласного бюджету, спрямувати встановити норму податку на доходи фізичних осіб, що надходить до обласного бюджету на рівні 25%, а податок на прибуток підприємств спрямувати до державного бюджету;

- упорядкувати надання податкових пільг з огляду на необхідність їхнього надання тим галузям економіки, що впроваджують новітні технології або є інвестиційно привабливими;

- розробити правовий механізм щодо застосування інструментарію адресною соціальної допомоги, щоб перейти від пільгового до адресного фінансування, що надасть можливість посилити контроль за використанням бюджетних коштів;

- розробити механізм спільного фінансування місцевими бюджетами інноваційно-інвестиційних програм/проектів з метою оптимізації фінансових потоків між бюджетами;

- розробити систему науковообґрунтованих стандартів для кожного виду бюджетних послуг з метою чіткого розмежування делегованих і власних повноважень органів місцевої влади, що надасть можливість здійснювати контроль за ефективним використанням бюджетних ресурсів та підвищити якість публічних послуг.

АНОТАЦІЯ

Кувіла Олександра Анатоліївна. «Бюджетна система та її вплив на розвиток національної економіки»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 8.07072 Фінанси, банківська справа та страхування за магістерською програмою «Державні та муніципальні фінанси». - Одеський національний економічний університет. - м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес функціонування бюджетної системи.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти бюджетної системи.

Здійснено діагностику стану бюджетної системи України. Шляхом застосування статистичних методів оцінено вплив різних чинників на розвиток бюджетної системи в Україні.

Запропоновано: розробити методичне забезпечення щодо оцінювання бюджетних ризиків; переглянути норми перерозподілу податкових доходів між рівнями бюджетної

системи; упорядкувати надання податкових пільг; розробити систему стандартів щодо надання бюджетних послуг.

Ключові слова: бюджетна система; бюджет; бюджетний механізм.

ABSTRACT

Kuvila O. «Budget system and its influence on the development of the national economy»
thesis for Master degree in specialty 8.07072 Finance, Banking and Insurance under the program
«State and municipal finances»/ - Odessa National Economic University. - Odessa, 2018

Thesis consists of three sections. Object of study is the process of functioning of the budget system.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of budget system in Ukraine.

Diagnostics of the state budget system of Ukraine is carried out. Statistical methods were applied to determine the factors are influencing the development of the budget system in Ukraine.

Proposals for improving the budgetary system of Ukraine: to develop methodical support for assessing budget risks; to revise the redistribution of income between the state budget and local budgets; to revise the system of tax incentives to develop a system of standards for the provision of budget services.

Key words: budget system; budget; budget mechanism